

Onderwijs in beweging aan de De vrijeschool en

Hevige discussies over nieuwe vormen en maatschappelijke taken van het onderwijs, over management en prestaties, de grootte van scholen, zwarte of witte, en stevige kritiek op het onderwijsbeleid. Bij dit beeld keert één thema steeds terug: het toezicht van de onderwijsinspectie en de vrijheid van onderwijs. Ook in en rond de Stichtse Vrije School is de laatste jaren veel in beweging.

Tekst: Gijs Roeters van Lennep

Tot niet zo lang geleden bevonden de vrijescholen in Nederland zich in een relatief rustige en beschutte positie. In de tachtiger jaren waren er, na een stevige groei van het vrijeschoolonderwijs in Nederland, uitzonderingen voor de vrijescholen tot stand gekomen en de onderbouwen konden de leerlingen na de kleuterklassen nog zeven jaar onder hun hoede nemen en de bovenbouwen kregen een subsidiëring voor een vijfjarige mavo. Bij elkaar goed voor een relatief onbekommerde inrichting van twaalf jaar vrijeschoolonderwijs. Er hoefden ook geen examens afgenomen te worden.

Stikken of slikken

In de jaren '90 kwam een golf van regelzucht over het Nederlandse onderwijs. Het onderwijs moest anders, de basisvorming werd geïntroduceerd en ook de examentrajecten moesten op de schop. Alles moest - in het kader van gelijke kansen - overall exact hetzelfde zijn voor wat betreft vorm en inhoud. Voor de vrijescholen resulteerde dit eind 1997 in wat eufemistisch wel het 'akkoord' met de staatssecretaris wordt genoemd. In feite was het slikken of stikken. In het voortraject dat ons als vrijescholen nog wel

ge Gund werd, konden we in ieder geval nog duidelijk maken, dat het 9^e leerjaar basisonderwijs (de 7^e klas) meer was dan een jaartje zittenblijven om de basisschoollesstof eens goed bij te werken en dat we op de bovenbouwen niet vijf jaar nodig hadden voor een mavo-opleiding. Wat we er daardoor nog uit konden slepen was een mavo/havo/vwo erkenning. Voor een deel van de leerlingen was daarmee in ieder geval het 12-jarige onderwijstraject binnenboord gehouden.

Gelijkheidsdecreet

Vanuit de vrijeschoolwereld werd heel verschillend gereageerd op de ontwikkelingen. Sommigen zagen het als een erkenning: eindelijk doen we gewoon mee, kunnen we uitwisselen met anderen en zijn we uit ons isolement gehaald. Voor anderen was het een pact met de duivel en een absolute teloorgang van het vrijeschoolonderwijs in Nederland. Het implementeren van de consequenties van het 'gelijkheidsdecreet' van Netelenbos in de bovenbouwstructuur (Project 2000) was een pijnlijk proces. Het was duidelijk dat de vrijheid die we hadden stevig beknot werd. Letten op de haalbaarheid van de mavo/havo/vwo-examens binnen de reguliere termijnen

Stichtse Vrije School

het Nieuwe Leren

Leerlingen aan de voordeur van de Stichtse Vrije School in Zeist.

heeft invloed op het aannemen van leerlingen en op de inrichting van het onderwijs. Ieder bovenbouwcollege is dit proces aangegaan en heeft het onderwijs op een eigen wijze opnieuw ingericht.

Verlangen naar 'herankering'.

Het is wat ons betreft niet zo (en ik weet dat dit voor veel vrijescholen geldt), dat deze heftige kennismaking en uiteenzetting met het reguliere onderwijsdenken tot een verwijdering van de bron geleid heeft. Je moet in de huid van de draak kruipen om te begrijpen en verandering te kunnen bewerkstelligen. Juist de weerstand die de kennismaking met het soms benauwende reguliere stramen oproept, leidt tot een verlangen naar een 'herankering' van onze visie in het achterliggende mensbeeld. Op de Stichtse hebben we gedurende het hele proces telkens weer

gezocht naar die achtergrond. Het werken vanuit de antroposofie is bij ons op school vanzelfsprekend. Iedere collega heeft of krijgt zijn of haar eigen verbinding met de antroposofie. Dat kan op een heel voorzichtige, verkennende of incidentele manier gestalte krijgen, maar dat deze achtergrond onlosmakelijk de basis voor ons onderwijs vormt, staat niet ter discussie. Vrijheid in persoonlijke betrokkenheid en ontwikkeling is daarbij essentieel. Bij het aannemen en begeleiden van collega's is dat een belangrijk punt van aandacht. Collega's, ouders en leerlingen ervaren en waarderen dat.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Inmiddels komen we als vrijescholen wel steeds meer in het publieke vizier. We merken dat onder andere aan de aanmel-

dingen; bij de bovenbouwen steeds meer aanmeldingen vanuit het reguliere basis-onderwijs. Soms te veel om te kunnen plaatsen. Het vergelijken lijkt ook makkelijker te zijn geworden en we verschijnen plotseling in allerlei overzichten.

Deze toenemende belangstelling kunnen en moeten we niet negeren. Er zijn nog steeds fundamentele verschillen tussen het vrijeschoolonderwijs en andere vormen van onderwijs. Examenresultaten blijven voor ons een (niet onbelangrijk) 'bijproduct' van ons onderwijs en zijn niet de belangrijkste 'opbrengst'. We moeten duidelijk maken dat, hoe en waarom wij werken aan de 'menswording' van onze leerlingen, de ontwikkeling van eigen oordeelsvorming, idealen, sociale betrokkenheid en last but not least het vermogen om tot handelen over te gaan ('wilsvorming'). Een discussie over 'het nieuwe leren' en 'het traditionele leren' heeft pas zin als je weet wat je onderwijsdoelen zijn. Dan kom je voor wat de vrijeschool betreft altijd op een onderwijsmethodiek waarin het (inter-)menselijke centraal staat. Enthousiasme en engagement ontwikkel je aan elkaar en aan de werkelijkheid om je heen. Onderwijskwaliteit valt ook niet te vangen of te borgen met protocollen, formuleren en statistieken.

Het onderwijs is in beweging. Het is nu het moment om onze visie een rol te laten spelen in verdere ontwikkelingen. Er is behoefte aan en we hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid om onze verworvenheden niet voor onszelf te houden. De vrijeschool is per slot van rekening opgericht om juist die maatschappij in beweging te brengen en opnieuw vorm te kunnen geven. Wellicht, dat we dan ook de ruimte terugverdienen die we nu verloren hebben. ■